

1. ברכות לד:

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיא בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמהנה תלמיד חכם מנכסיו, אבל תלמידי חכמים עצמן – "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו".
ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא – "עין לא ראתה אלהים זולתך".
ופליגא דשמואל, דאמר שמואל: אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד, שנאמר "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ".
ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה, אבל צדיקים גמורים – "עין לא ראתה אלהים זולתך".
ופליגא דרבי אבהו, דאמר רבי אבהו: מקום שבעלי תשובה עומדין - צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר "שלום שלום לרחוק ולקרוב" - לרחוק ברישא והדר לקרוב.
ורבי יוחנן אמר לך: מאי רחוק? שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא, ומאי קרוב? שהיה קרוב לדבר עבירה ונתרחק ממנו השתא.

2. מהרש"א לברכות לד:

... אענה חלקי גם אני לפי דקדוק לשונו שאמר רב יוחנן "ומאי קרוב שהיה קרוב לדבר עבירה ונתרחק ממנו" דלא איירי בחטא ועבר עבירה בפועל, ואם כן לא הוי קרי לה קרוב לדבר עבירה, אלא דרצונו לומר שהיה קרוב לפי מחשבתו לעבור עבירה וגבר על יצרו ולא עבר, והיינו בעל תשובה ממחשבתו שחשב לעבור עבירה. דודאי בזה גבר על יצרו ולא עשה העבירה סבר רבי אבהו דיש לו מעלה יתירה על הצדיקים גמורים, דלא היה בהם הסתת היצר הרע כלל ולא קרבו לעבירה, ורב יוחנן סבר דאף על פי כן צדיקים גמורים יש להם מעלה יתירה שלא חטאו כלל גם במחשבה, מה שאין כן זה, הקרוב לדבר עבירה, עבר מיהת במחשבה. ותו לא מידי דוד"ק

3. רמב"ם הלכות תשובה פרק ז:ג-ד

אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה, אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן מן הכל צריך לחזור בתשובה, ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה שבזמן שאדם נשקע באלו קשה הוא לפרוש מהם, וכן הוא אומר יעזוב רשע וגו'.
ואל ידמה אדם בעל תשובה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים מפני העונות והחטאות שעשה, אין הדבר כן אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאילו לא חטא מעולם, ולא עוד אלא ששכרו הרבה שהרי טעם טעם החטא ופירש ממנו וכבש יצרו, אמרו חכמים מקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמוד בו, כלומר מעלתן גדולה ממעלת אלו שלא חטאו מעולם מפני שהן כובשים יצרם יותר מהם.

4. שו"ת רדב"ז חלק ב סימן תתלב

שאלת ממני על שני מאמרים לרז"ל אם הם חלוקים או מוסכמים א"ר יוחנן כל הנביאים כולם לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים זולתך. א"ר אבהו מקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד.
תשובה דברים רבים נאמרו במאמר ר' אבהו אבל אודיעך מה שהסכימה דעתי עליו ליישב שני המאמרים דאיירי בסתם בעלי תשובה שהיו רשעים ושבו בתשובה... ואין חילוק בזה בין יחיד לצבור. אבל ר' אבהו איירי בצדיקים גמורים אשר לבם נכון עם אל כי ישרים היו בתחלתם ושגו בא' מכל המצות או שנודמנה להם עבירה וגבר עליהם היצר ומיד שבו בתשובה שלימה ושבו לצדקתם וליושרם ונכפלה צדקתם ועבודתם בעבור אשר טעמו טעם החטא ועזבו אותו... .

5. מכתב מאליהו ג:353

ומה ששאלתם ביאור הגמרא בברכות לד: ... שהרי יש ליישב דמצד גלוי חסדו יתברך מתגלה יותר בבעל תשובה מה שאין כן העבודה העצמית מתגלית יותר בצדיק מעיקרו צדקתם בדבריכם מאד והנה באמת לא שייך מחלוקת אלא בדבר הלכה וגם בזה רק בנוגע למעשה איך לעשות אבל בעצם תוכן הענין לא שייך מחלוקת... .

THE SUMMER BEIT MIDRASH

www.summerbeitmidrash.org

1. Berakhot 34b

Said R. Chiyya bar Abba in the name of R. Yochanan: All the prophecies of the prophets referred only to one who marries his daughter to a scholar and creates business opportunities for scholars and who uses his possessions to benefit scholars, but with regard to scholars themselves – “no eye has seen, G-d, but Yours alone, what will be done for those who wait for Him.”

Said R. Chiyya bar Abba in the name of R. Yochanan: All the prophecies of the prophets referred only to the time of the Messiah, but the World to Come - “no eye has seen, G-d, but Yours alone what will be done for those who wait for Him.”

This differs with that said by Shmuel, for Shmuel said: There is no difference between this world and the time of the Messiah except for political subjection, as it says “for the poor will not cease to be in the heart of the land.”

Said R. Chiyya bar Abba in the name of R. Yochanan: All the prophecies of the prophets referred only to possessors-of-repentance, but as for the absolutely righteous - “no eye has seen, G-d, but Yours alone what will be done for those who wait for Him.”

This differs with that said by R. Avahu, for R. Avahu said: In the place that possessors-of-repentance stand, the absolutely righteous cannot stand, as it says “Peace, peace, to the distant and to the near” – to those who are distant at first and then draw near.

R. Yochanan would respond: What is meant by “distant”? That he was distant from sin at all times. What is meant by “near”? That he was close to sinning but has now distanced himself.

2. Maharsha to Berakhot 34b

I will also say my peace in accordance with a precise reading of R. Yochanan’s statement “What is ‘near’? That he was close to sinning but has now distanced himself”, which means that the text isn’t dealing with someone who sinned and actively performed a transgression, which couldn’t be called “close to sinning”, but rather it means that he believed himself close to sinning but overcame his evil inclination and did not sin, meaning that he is a possessor-of-repentance with regard to his thought of sinning. It is certainly this one, who overcame his evil inclination and did not perform the sinful act, that R. Avahu holds has a spiritual advantage over the absolutely righteous, who were not seduced at all by the evil inclination and were never close to sinning, while R. Yochanan holds that nonetheless the completely righteous have the spiritual advantage in that they did not sin at all, even in thought, as opposed to this one who came close to sinning and therefore transgressed in thought.

3. Maimonides Laws of Repentance 7:3-4

Don’t say that repentance is only necessary from sins that involve an act, for example sexual transgressions, theft, and robbery. Rather, just as a person must repent of those, so too he must search out his bad characteristics and repent of anger, hate, jealousy, mockery, pursuit of money and/or honor, pursuit of food, et al. From all he needs to repent, and these latter sins are harder than those involving actions, as when a person is entrenched in these it is very hard to separate from them, as it says “the evildoer will abandon his path”.

Let a person who is a possessor-of-repentance not imagine that he is distant from the level of the righteous because of the sins and transgressions he performed in the past, for it is not so – rather he is beloved and dear before the Creator as if he has never sinned. Furthermore, his reward is great, for he tasted sin and separated from it and conquered his inclination. Said the Sages: “In the place that possessors-of-repentance stand the absolutely righteous cannot stand”, meaning that their spiritual level is higher than those who have never sinned because they conquer their inclination more.

4. Responsa Ridbaz 2:832

You asked me whether these two statements of the Sages disagree or agree, namely: “Said R. Yochanan: All the prophecies of the prophets referred only to possessors-of-repentance, but as for the absolutely righteous – ‘no eye has seen, G-d, but Yours alone what will be done for those who wait for Him’”, and “Said R. Avahu, for R. Avahu said: In the place that possessors-of-repentance stand, the absolutely righteous cannot stand”.

Answer: Many things have been said about this statement of R. Avahu, but I will tell you what seems agreeable to me as a means of reconciling the two statements, namely that R. Yochanan is dealing with ordinary possessors of repentance, who were wicked and returned in complete repentance . . . and there is no distinction here between the individual and the community. But R. Avahu is dealing with the absolutely righteous, whose hearts are steadfast with G-d, for they were straight from the beginning, but they accidentally transgresses one of the commandments, or else they were presented with an opportunity to sin and were overcome by their inclinations, but immediately returned in complete repentance and returned to their righteousness and straightness, so that their righteousness and service was doubled because they tasted sin and abandoned it . . . Both statements deal with one who returns out of love, but one who returns out of fear has not completely repented.

5. Michtav Mei’Eliyahu 3:353

You asked regarding Berakhot 34b . . . that there seems room to reconcile by saying that G-d’s grace is more revealed with regard to possessors of repentance, whereas the service itself is more revealed in the always-righteous. Your words are very correct! Actually, disagreement is only possible in legal matters, and even there only with regard to practice – but regarding essences disagreement is impossible . . .